

อนาคตโรงเรียนขนาดเล็กของเมืองไทย การแก้ปัญหาจะต้องไม่มีรูปแบบเดียว

นำเสนอเมื่อ : 14 พ.ค. 2556

ดร.พิษณุ ตูลสุข

หัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

...ไม่มีผู้ปกครองคนใดที่ไม่ต้องการให้ลูกได้เรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ!

หากท่านได้เดินทางไปในชนบทหรือต่างจังหวัดมักจะพบเห็นรถรับส่งนักเรียนวิ่งชนเด็กจากตำบลหมู่บ้านเข้ามาเรียนในเมืองเป็นจำนวนมาก บางรายอาจจะต้องเดินทางถึง 30-40 กม. เพื่อมาเรียนโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดหรือโรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนเอกชนหลายแห่งจะมีรถไปรับนักเรียนถึงหน้าบ้าน มีครูพี่เลี้ยงนั่งรถดูแลมาด้วย ภาพเช่นนี้เป็นปกติในทุกจังหวัดทุกเขา เด็กก็จะนั่งหลับอ่อนเพลีย เพราะการตื่นแต่เช้าและต้องเดินทางไกล แต่พ่อแม่หรือผู้ปกครองยินดีเพราะลดภาระการรับส่งลูกไปโรงเรียนและเชื่อมั่นว่าลูกได้ไปเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ

ดังนั้นหากผู้ปกครองมีกำลังทางเศรษฐกิจพอที่จะส่งลูกไปเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพได้ก็จะส่งไปแน่นอน รถชนนักเรียนก็จะวิ่งผ่านหน้าโรงเรียนในหมู่บ้านในชนบทสู่เมืองใหญ่ ลูกของคนมีฐานะดีในเมืองใหญ่ก็จะถูกส่งไปเช่าหอพัก บ้านเช่า ในจังหวัดที่มีโรงเรียนดัง ๆ คุณภาพดี ลูกของคนร่ำรวยในจังหวัดก็จะถูกส่งไปเรียนยังเมืองหลวงหรือโรงเรียนนานาชาติ หรือคนในเมืองหลวงก็ส่งลูกไปเรียนต่างประเทศเพราะขอสรุปก็คือ ทุกคนรักลูกอยากให้ลูกเรียนในโรงเรียนดีมีคุณภาพ มีสังคมที่ดี มีอนาคตดี มีใครไม่รักลูกบ้าง

แต่ก็ยังมีอีกหลายครอบครัวที่พ่อแม่ติดขัดปัญหาด้านการเงิน หรือฐานะยากจนจึงไม่มีปัญญาส่งลูกไปเรียนที่ไหน จำใจให้ลูกเรียนอยู่ในโรงเรียนใกล้บ้านในหมู่บ้าน ดังที่เห็นเป็น "โรงเรียนขนาดเล็ก" ที่มีอยู่ถึง 14,816 โรงเรียนของ สพฐ. ในปัจจุบัน

จากสาเหตุดังกล่าวจึงเกิดโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มขึ้นทุกปี โดยที่หากจะจำกัดคำว่า "โรงเรียนขนาดเล็ก" หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนต่ำกว่า 120 คนลงมาเป็นโรงเรียนขนาดเล็กจะพบข้อมูลดังนี้ ปีการศึกษา 2546 มีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็ก 10,877 โรงเรียน ปีการศึกษา 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 13,518 โรงเรียน ปีการศึกษา 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 14,669 โรงเรียน ปีการศึกษา 2555 เพิ่มขึ้นเป็น 14,816 โรงเรียน และในปีการศึกษา 2556 ยังไม่มีการสำรวจแต่คาดว่าจำนวนจะต้องเพิ่มขึ้นแน่นอน และในจำนวนนี้ย่อมมีโรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 60 คนลงมาอยู่ไม่น้อยกว่า 5,962 โรงเรียน เช่นเดียวกัน

ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กคืออะไร ? ปัญหาสำคัญอันดับแรกคือ คุณภาพของนักเรียน

จากการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหรือรางวัลจากการแข่งขันทักษะทางวิชาการต่าง ๆ จะพบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก คุณภาพต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดกลาง คุณภาพต่ำกว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ และหากนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนขนาดเล็กตัดออกจากค่าเฉลี่ยรวมของ สพฐ. ในระดับประเทศ คิดเทียบค่าเฉลี่ยรวมจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่จะทำให้ค่าเฉลี่ยรวมของ สพฐ. สูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด จึงเป็นข้อสรุปว่า คุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมต่ำจริง แล้วทำไมต้องให้เด็กไทยเรียนในโรงเรียนที่ไม่มีคุณภาพ

ปัญหาลำดับที่สองโรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนทรัพยากร เพราะการจัดสรรงบประมาณของ สพฐ. ยึดอยู่บนบรรทัดฐานของค่าใช้จ่ายรายหัว แม้จะบวกเพิ่มพิเศษอย่างไรก็ดูไม่เท่าโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากอยู่ดี การลงทุนด้านค่าก่อสร้างอาคาร คาคูรัภัณฑ์ วัสดุสื่อต่าง ๆ ก็มีข้อจำกัด เพราะ สพฐ. เป็นพ่อแม่ที่มีลูกมาก มีโรงเรียนในสังกัดถึง 31,116 โรงเรียน แม้จะมีงบประมาณรวมกันแล้วจะมากที่สุดนับเป็น 3 แสนล้านบาท ก็ตาม

ทั้งนี้ต้องไม่ลืมข้อเท็จจริงบางประการว่าในประเทศนี้ โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งยังมีคุณภาพที่ดี ได้รับรางวัลโรงเรียนรางวัลพระราชทาน 2-3 ครั้ง เป็นเกียรติประวัติ เพราะผู้อำนวยการและครูเอาใจใส่จริงจังจับกับผู้นำชุมชนและผู้ปกครองในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียน ทุกคน

มีความสุขอยู่กับโรงเรียนที่เป็นศูนย์รวมในการพัฒนาของหมู่บ้านและชุมชน และในขณะเดียวกันยังมีโรงเรียนขนาดเล็กที่จำเป็นต้องคงอยู่ อาทิ โรงเรียนเกาะไหลน เกาะแก่งอีกหลายเกาะ โรงเรียนบนยอดดอยและป่าเขา โรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่สงบและปลอดภัย ที่ถึงอย่างไรโรงเรียนเหล่านี้จะต้องคงอยู่เพื่อให้เด็กไทยที่เกิดในถิ่นฐานเหล่านี้ได้สิทธิและโอกาสในการก้าวถึงการศึกษาระดับพื้นฐานอย่างมีคุณภาพและทั่วถึงก็จะต้องได้รับการแก้ปัญหาและดูแลอย่างมีคุณภาพด้วย แม้ว่าจะเป็นการลงทุนต่อหน่วย (จำนวนเด็กนักเรียน) สูงกว่าพื้นที่ปกติก็ตาม

ทุกปัญหาต้องมีทางออก ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก จะต้องได้รับการแก้ไขแน่นอน ทั้งในเรื่องของคุณภาพและเชิงประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ และความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการอย่างไม่หยุดหย่อน จนโรงเรียน ของ สปช. (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเดิม) ประมาณ 35,000 โรงเรียนเหลือเพียงโรงเรียนซึ่งนับรวมโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาเดิมประมาณ 31,116 โรงเรียนแล้วก็ตาม แสดงให้เห็นถึงความคงอยู่และเล็กลงไปตามสภาพของความจำเป็นและการจำยอม

แต่การยุบเลิกย่อมไม่ใช่ทางออกทางเดียว! เมื่อครั้งผู้เขียนอยู่ในตำแหน่งรองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงผลักดันโครงการวิจัยเพื่อกำหนดอนาคตโรงเรียนขนาดเล็กของประเทศไทยไว้โดยมีหัวข้อวิจัย 16 เรื่อง (ตามขอมูลลอมกรอบ) ไข่นักวิจัย ที่ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการสังกัด สพฐ. และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันอุดมศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 100 กว่าคน มาร่วมเป็นที่วิจัย 16 ทีม ซึ่งหัวข้อการวิจัยล้วนแล้วแต่จะสามารถตอบปัญหาเรื่องโรงเรียนขนาดเล็กที่ถกเถียงกันในเวทีสื่อสาธารณะในปัจจุบันได้อย่างครอบคลุมและครบถ้วน เป็นการแก้ปัญหาอย่างมีอนาคต มองอนาคตระยะยาวและรองรับด้วยระเบียบวิธีวิจัยที่เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

หลักการวิจัยทั้ง 16 เรื่อง จะอยู่ภายใต้หลักการสำคัญ 3 ประการคือ

1. คุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

2.

สิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนคนไทยทุกคนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และ

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของภาครัฐ

ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับพลังและการขับเคลื่อนของนักวิจัยทั้ง 16 ทีม ซึ่งขณะนี้น่าจะดำเนินการไปได้ไกลจะเสร็จแล้ว และจะเป็นคำตอบอันสำคัญต่อรัฐบาล และประชาชนของประเทศไทยทั้งผู้ยากไร้ขาดโอกาส และผู้ที่กำลังวุ่นอยู่กับปัญหาและแสวงหาคำตอบว่าขนาดของโรงเรียนขนาดเล็กของประเทศไทยควรจะเป็นอย่างไร แต่คำตอบสุดท้ายจะต้องขึ้นอยู่กับหลักการว่า 'การแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กของประเทศไทยจะต้องไม่มีรูปแบบเดียวที่ใช้แก้ปัญหาได้ ทุกโรงเรียนทั่วประเทศจะต้องขึ้นอยู่กับบริบท และสภาพการณ์ของแต่ละโรงเรียน แต่ละชุมชนเป็นสำคัญ".

16 หัวข้อวิจัยฯ

ขณะนี้น่าจะอยู่ในระหว่างดำเนินการและบางเรื่องดำเนินการวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงนำเสนอเพื่อให้เป็นแนวคิดและการมองปัญหาทั้งระบบ อาทิ

1. เรื่องผลคุณภาพนักเรียนใน รร.ขนาดเล็ก
2. เรื่องการศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอก
3. เรื่องการบริหารจัดการ
4. เรื่องปัจจัยที่ทำให้ รร.ขนาดเล็กอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ
5. เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา
6. เรื่องการศึกษาความคุ้มค่า เชิงการลงทุน
7. เรื่องการศึกษาผลกระทบด้านสิทธิและโอกาสทางการศึกษา จากการยุบรวม รร.ขนาดเล็ก
8. เรื่องความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการควมรวม รร.ขนาดเล็ก
9. เรื่องปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการรวมหรือเลิกล้มรร.ขนาดเล็ก
10. เรื่องการบริหารงานบุคคล เพื่อรองรับการบริหารจัดการ รร.ขนาดเล็กในอนาคต
11. เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของ รร.ขนาดเล็กที่มีประสิทธิภาพ
12. เรื่องการจัดการศึกษรร.ขนาดเล็ก โดยอาศัยองค์กรเอกชนเป็นแนวคิดใหม่
13. เรื่องการบริหารทรัพย์สิน รร.ขนาดเล็ก กรณีที่ยุบรวม หรือเลิกล้มเป็นการเตรียมหาทางออกไว้อ่อน
14. เรื่องรูปแบบการใช้แท็บเล็ต เพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียนใน รร.ขนาดเล็ก
15. เรื่องการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบคณะชั้นใน รร.ขนาดเล็ก และ

16. เรื่องสามทศวรรษ รร.ขนาดเล็กของประเทศไทย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่บ่งบอกถึงความพยายามในการแก้ปัญหาที่ผ่านมากกว่า 30 ปีเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อเป็นเอกสารหลักฐานและสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อพยากรณ์และกำหนดนโยบายอนาคตได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ.

ที่มา--[เดลินิวส์](#) ฉบับวันที่ 15 พ.ค. 2556 (กรอบข่าย)--